

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum
14 juli 2026

Ons kenmerk
PZH-2026-893838075
DOS-2024-0002261

Bijlagen
0

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Energie van, voor en door Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Ons energiesysteem verandert ingrijpend: meer schone energie en minder fossiele afhankelijkheid. Die verandering gaat over invloed op hoe we onze energie opwekken en gebruiken, nu en in de toekomst. Ook Zuid-Holland wil die invloed op regionaal niveau en zet daarbij maatschappelijke waarde centraal.

We zijn daarbij onderweg van een centraal naar een steeds meer decentraal georganiseerd energiesysteem, waarin energie niet alleen lokaal wordt verbruikt, maar ook lokaal wordt opgewekt, opgeslagen en gedeeld. Steeds meer inwoners en lokale ondernemers doen dit al, op het eigen dak, in de buurt of samen in een energiecoöperatie. De opgave is die beweging te benutten en te vergroten: hoe maken we het mogelijk dat de regio óók bij grootschalige energieprojecten zelf aan zet is?

Grootschalige opwek landt in de leefomgeving en vraagt om zorgvuldige ruimtelijke inpassingen en samenwerking met de omgeving. Daarvoor is lokaal eigendom de sleutel: het is de manier om die invloed ook bij dit soort energieprojecten te realiseren. Het wordt ingevuld door inwoners en lokale bedrijven, én door publieke partijen zoals gemeenten, waterschappen en de provincie zelf. Lokaal eigendom geeft de gemeenschap meer zeggenschap over haar omgeving, houdt de opbrengsten in de regio (waar ze opnieuw kunnen worden geïnvesteerd) en zorgt voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Zo kan het bijdragen aan breder en duurzamer draagvlak en vergroot het de betrokkenheid bij de energietransitie.

Dit belang is al opgenomen in de omgevingsvisie. Met het aannemen van amendement 1067 op 3 juni 2026 heeft u die ambitie verder aangescherpt tot minimaal 90% lokaal eigendom, met coöperatieve ontwikkeling als beoogde norm. Om die ambitie waar te maken, neemt de provincie een actieve rol, waarbij een samenhangende aanpak hoort:

1. **Sterker publiek sturen.** Wij onderzoeken welke instrumenten nodig zijn om de 90%-ambitie te realiseren, van maatschappelijke tenders en directe gunning tot actief grondbeleid en provinciale deelneming, en welke financiering daarvoor nodig is.

2. **Regisserende rol voor de provincie via een gebiedsproces.** Wij organiseren een gebiedsproces waarbij lokale partijen en energiegemeenschappen vanaf het begin als gelijkwaardige partners aan tafel zitten.
- **Omgevingsprofiel structureel borgen.** Wij borgen dat omwonenden en de bredere omgeving via een omgevingsfonds en/of omwonendenregeling concreet profiteren van energieprojecten, ook als zij niet deelnemen.
 - **Sociale grondvergoedingen inzetten.** Wij stimuleren dat grondvergoedingen eerlijk worden verdeeld onder alle betrokken grondeigenaren in het gebied, ongeacht waar het project uiteindelijk wordt gerealiseerd.
 - **Verordening lokaal eigendom voorleggen.** Wij leggen een verordening voor die initiatiefnemers een inspanningsverplichting oplegt om zich aantoonbaar in te spannen voor lokaal eigendom.
3. **Energiegemeenschappen actief ondersteunen en positioneren.** Wij intensiveren de ondersteuning van energiegemeenschappen, zodat zij kunnen doorgroeien tot volwaardige ontwikkelaars van grootschalige energieprojecten.

Met deze aanpak zetten wij een volgende stap naar een energietransitie die van, voor en door Zuid-Holland is. In deze brief zetten we de aanpak uiteen.

1. Sterker publiek sturen

Verschillende energieprojecten in Zuid-Holland zijn volledig in handen van de lokale omgeving, maar dat is nog geen vanzelfsprekende norm¹. Daarvoor zal de provincie meer sturende instrumenten moeten ontwikkelen, en zullen energiegemeenschappen de ruimte en middelen moeten krijgen om verder uit te groeien tot volwaardige ontwikkelaars van duurzame energie. De provincie kan met haar huidige instrumenten namelijk geen percentage lokaal eigendom afdwingen.

Wij onderzoeken daarom welke aanvullende instrumenten nodig en werkbaar zijn om de 90%-ambitie structureel mogelijk te maken, onder meer coöperatieve grondverwerving, maatschappelijke tenders, directe gunning, actief grondbeleid en provinciale deelneming. Parallel onderzoeken wij de financieringsbehoefte van energiegemeenschappen en werken wij het specifieke plan voor de inzet van de 10 miljoen euro extra die Provinciale Staten beschikbaar hebben gesteld verder uit (motie 2034).

2. Regisserende rol voor de provincie via een gebiedsproces.

Vooruitlopend hierop zetten we nu concrete stappen om het aandeel van coöperatieve ontwikkeling zo veel mogelijk te vergroten. Dit doen we met een actieve regisserende gebiedsaanpak. Deze gebiedsaanpak landt in het *uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten*. De gebiedsaanpak is van toepassing op windturbineparken van 15-100 MW, zonneparken van 50-100 MW en energieopslag die onderdeel is van deze installaties. Het gaat dus om projecten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is.

¹ Bijlage bij de brief *Voortgang lokaal eigendom in energietransitie en behandelvoorstel motie 1834* (PZH-2025-884056808)

Uit onze analyse blijkt dat juridische kaders alleen onvoldoende zijn om lokaal eigendom te realiseren. Een actieve, regisserende rol van de provincie in een gebiedsproces is een effectievere manier om gelijkwaardige deelname van lokale partijen te borgen.

In de praktijk betekent dit dat de provincie per project een gebiedsproces zal organiseren volgens het principe 'één plan – één gebied': de provincie brengt partijen bijeen en werkt toe naar één geïntegreerd projectvoorstel, met specifieke aandacht voor de rol van energiegemeenschappen uit het gebied. De provincie regisseert, stimuleert en stelt voorwaarden aan het proces: de daadwerkelijke realisatie blijft afhankelijk van lokale partijen, grondeigenaren en ontwikkelaars.

Dit proces doorloopt meerdere fasen — van beleidsfase tot nazorgfase — waarin de rol van de provincie steeds verschuift: van het in kaart brengen van kansen en informeren van de omgeving, via het begeleiden naar samenwerkingsafspraken en het toetsen daarvan bij vergunningverlening, tot het bewaken van de gemaakte afspraken tijdens exploitatie en een zorgvuldige afronding van het project. Het uitvoeringskader werkt deze fasering en de rol van de provincie per fase verder uit.

Coöperatieve, lokale ontwikkelaars behouden onze voorkeur als initiatiefnemer en daarom verkennen wij in dit proces zo vroeg mogelijk of minimaal 90% lokaal eigendom haalbaar is in een gebied. Blijkt dit niet mogelijk, dan richten wij ons op een gelijkwaardige samenwerking tussen commerciële en coöperatieve partijen. Als minimumnorm geldt in dat geval 50% lokaal eigendomsrecht, zodat energiegemeenschappen reële invloed op het project kunnen uitoefenen.

Hieronder lichten wij de drie centrale bouwstenen van de aanpak nader toe:

2.1_Procesparticipatie, lokaal eigendom en omgevingsprofijt

De provincie onderscheidt drie vormen van betrokkenheid van de lokale omgeving:

- *Procesparticipatie* gaat over inspraak en betrokkenheid van omwonenden en andere belanghebbenden bij de besluitvorming en planvorming van grootschalige energieprojecten;
- *Lokaal eigendom* gaat over daadwerkelijke zeggenschap en financieel mede-eigenaarschap in grootschalige energieprojecten;
- *Omgevingsprofijt* gaat over de bredere baten voor de omgeving, via omgevingsfondsen, omwonendenregelingen en andere vormen van financiële participatie en deelneming.

Deze drie vormen zijn niet inwisselbaar. De provincie hanteert alle drie als uitgangspunt, waarbij de nadruk ligt op lokaal eigendom als de meest structurele vorm van betrokkenheid. Tegelijkertijd wil de provincie waarborgen dat ook omwonenden die geen lid zijn van een lokale energiegemeenschap profiteren van het project in hun omgeving. Daarom zal de provincie een duidelijke, minimale afdracht per MWh aan omgevingsfondsen en omwonendenregelingen (bij windenergie) communiceren aan ontwikkelaars.

2.2 Sociale grondvergoedingen

Op dit moment sluiten grondeigenaren individuele contracten met mogelijke initiatiefnemers van een grootschalig energieproject. Een manier om dit te voorkomen, is door te werken met sociale (of gesocialiseerde) grondvergoedingen. Hierbij stellen grondeigenaren in een zoekgebied vooraf gezamenlijk een verdeelsleutel op voor de financiële opbrengsten van een energieproject, ongeacht op welke grond het project uiteindelijk wordt gerealiseerd.

Dit heeft twee belangrijke voordelen:

1. Het voorkomt dat individuele grondposities de uitkomst van het gebiedsproces sturen: de beste locatie (niet de grondpositie van de ontwikkelaar) bepaalt waar een windturbine of zonnepark komt.
2. Het bevordert de samenwerking in het gebied, omdat alle grondeigenaren belang hebben bij een goed projectresultaat, en het kan daarmee sociale onrust in een gebied verminderen.

De provincie initieert en faciliteert, waar mogelijk, het proces waarin grondeigenaren gezamenlijk tot een dergelijke verdeling komen.

2.3 Verordening lokaal eigendom

Naast het uitwerken van het gebiedsproces, wordt er momenteel gewerkt aan een *verordening lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten*. Het doel van deze verordening is het opleggen van een inspanningsverplichting aan commerciële ontwikkelaars voor minimaal 50% lokaal eigendom. Met een inspanningsverplichting kan de provincie bij de vergunningverlening voor het project toetsen of de ontwikkelaar zich heeft ingespannen om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen. De ontwikkelaar zal moeten aantonen hoe en wanneer zij energiegemeenschappen hebben benaderd en dat zij een realistisch financieel aanbod hebben gedaan aan de gemeenschap.

De verordening hanteert 50% als inspanningsnorm omdat zij uitsluitend van toepassing is wanneer een commerciële partij als initiatiefnemer optreedt. Zij is dus van toepassing wanneer blijkt dat de 90%-norm niet haalbaar is. Op het moment dat een coöperatieve partij als initiatiefnemer optreedt, heeft de verordening geen toegevoegde functie.

3. Ondersteuning energiegemeenschappen

Een ambitie van minimaal 90% lokaal eigendom stelt hoge eisen aan energiegemeenschappen. In de praktijk hebben zij een structureel ongelijke Ausgangspositie ten opzichte van commerciële ontwikkelaars: minder kapitaal, minder ontwikkelcapaciteit en minder toegang tot grondposities. Structurele ondersteuning is daarom een noodzakelijke voorwaarde om deze ambitie te realiseren.

De provincie zet hiervoor al meerdere instrumenten in: het Ontwikkelfonds voor Energiecoöperaties (risicoloze leningen voor ontwikkelkosten), de Subsidieregeling Lokale Initiatieven Energietransitie, een begrotingssubsidie aan Energie Samen Zuid-Holland, de EnergieGenerator om lokale samenwerking tussen coöperaties en gemeenten te stimuleren, en een publiekscampagne om de bekendheid en betrokkenheid bij energiegemeenschappen te vergroten.

Vervolg

Het *uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten* wordt meegenomen in de herziening van het omgevingsprogramma en wordt opgenomen bij maatregel 3.1.2 Participatie en lokaal eigendom in de energietransitie. Het uitvoeringskader is hiermee onderdeel van de inzageperiode van de programmaherziening, die naar verwachting in september/oktober 2026 plaatsvindt. De *verordening lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten* zal voor het einde van 2026 met u worden gedeeld en ter vaststelling worden voorgelegd.

Wij bieden Provinciale Staten graag een technische sessie aan over de stand van zaken rondom lokaal eigendom, waarin we ingaan op de aanpak en de verschillende instrumenten die hiervoor worden ingezet, mede ter voorbereiding op de behandeling van de verordening.

We vertrouwen erop u zo voldoende te hebben geïnformeerd over onze aanpak voor energie van, voor en door Zuid-Holland.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff